

Patentaizsardzības unifikācija

Andris Šķesters

Rīgas Stradiņa universitātes doktorantūra, Latvija

Ievads. Eiropas Parlamenta un padomes regulas Nr. 1257/2012, ar ko īsteno ciešāku sadarbību vienotas patentaizsardzības izveidei (turpmāk – Regula), pieņemšana ir būtiskākais normatīvā regulējuma patentaizsardzības jomā pilnveidojums Eiropas Savienībā (Eiropas Kopienā) kopš Konvencijas par Kopienas patentu (turpmāk – Konvencija) pieņemšanas 1975. gadā. Konvencijas tiesiskais regulējums nebija efektīvs, un vienota Kopienas patentu tiesa netika izveidota. Patenta izņēmuma tiesības var radīt brīvas preču un pakalpojumu kustības ierobežojumu. Lai novērstu patentu īpašuma tiesības kā šķērslī kopējā tirgus īstenošanai, kā arī lai neietekmētu dalībvalstu nacionālās īpašumtiesību sistēmas, Eiropas Kopienu tiesa jau 1968. gadā lietā *Parke, Davis v. Probel* norādīja, ka tiesības uz intelektuālo īpašumu pašas par sevi nerada pretrunu ar preču un pakalpojumu brīvu kustību. Šādu pretrunu var radīt intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanas forma. Tādējādi, lai novērstu apdraudējumu vienotā tirgus idejai, tika radīts intelektuālā īpašuma “esības” un “izlietojuma” koncepts. Tiesa 1974. gadā lietā *Centrafarm BV v. Sterling Drug Inc* attīstīja arī “tiesību izsmelšanas” principu. Ņemot vērā inovāciju un tehnoloģiju nozīmi turpmākā ekonomikas attīstībā, iepriekšējā tiesiskā regulējuma neefektivitāti, kā arī pieaugošo finansējuma apjomu zinātnei un pētniecībai no Eiropas Savienības fondiem, Eiropas Savienība ir izvēlējusies centralizētu līdzekli patentaizsardzības regulējuma harmonizēšanai, proti, ir pieņemta Regula. Tagad strīdu, kas izriet no patentu īpašumtiesībām, risināšana tiek monopolizēta, izveidojot Patentu tiesu. Šādā situācijā paaugstinās prasības patentspējas kritēriju izpildei, kā arī pieaug formālās prasības patentu reģistrācijai. Rezultātā samazinās Eiropas Savienības nacionālo dalībvalstu kompetence patentaizsardzības jomā.

Darba mērķis. Pētīt un analizēt patentaizsardzības unifikācijas teorētiskos un praktiskos aspektus, tajā skaitā gan patentaizsardzības unifikācijas ekonomiskos priekšnoteikumus, gan normatīvos aktus un tiesu praksi.

Materiāls un metodes. Pētījuma primārais datu avots ir Regula un tās izstrādes materiāli (*travaux préparatoires*). Kā pētījuma palīgavots izmantota Eiropas Savienības tiesas (Eiropas Kopienu tiesas), Latvijas Republikas tiesu prakse, Latvijas Republikas Patentu valdes prakse, kā arī Latvijas tiesību doktrīnā paustās atziņas par patentaizsardzību (Latvijas Universitātes profesora Jāņa Rozenfelda, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas tiesneses, *Dr. iur.* Zanes Pētersones monogrāfijās paustās atziņas). Pētījumā ir izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes: indukcija (lai no Regulas izstrādes materiāliem izdarītu secinājumus par šāda tiesiskā regulējuma nepieciešamības ekonomiskajiem priekšnoteikumiem), salīdzināšana (lai izsekotu no priekšlikumiem Regulas tapšanas laikā līdz nostiprinātajam normatīvajam regulējumam).

Rezultāti. Izpētīti Regulas nepieciešamības ekonomiskie priekšnoteikumi, salīdzināts patentaizsardzības regulējums pirms Regulas spēkā stāšanās un pēc Regulas spēkā stāšanās, prognozētas nepieciešamās izmaiņas Latvijas tiesību sistēmā Regulas piemērošanas ietekmē.

Secinājumi.

1. Patentu aizsardzības unifikācija Eiropas Savienībā izriet no kopējā tirgus idejas, tas ir līdzeklis, lai novērstu šķēršļus kopējā tirgus īstenošanai.
2. Inovāciju nozīme turpmākā ekonomikas attīstībā un Eiropas Savienības ieguldījumu pieaugums zinātnē un pētniecībā rada priekšnoteikumus patentaizsardzības centralizācijai.
3. Dalībvalstīm, zaudējot jurisdikciju pār patentu strīdiem, mazinās iespējas ietekmēt inovatīvas ekonomikas attīstību, tā tiek centralizēta.